

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmä: mitkä ovat vaikutukset?

Vesa Kannianen, Yhtiöveron hyvitysjärjestelmään siirtyminen Suomessa, ETLA Sarja B73, Helsinki 1991.

Tämän lehden numerossa 4/1991 *Iikko B. Voipio* arvioi varsin kriittisesti *Vesa Kannianen* teosta yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä. Kannianen puolustautuu samassa numerossa varsin painokkaasti eikä hyväksy Voipion kommentteja. Voipion kirjoitus ei ole varsinainen kirja-arvostelu ja se kohdistuu vain teoksen 5. lukuun. Ottaen huomioon asian tärkeyden, on varsin paikallaan arvioida Kannianen teosta kokonaisuudessaan.

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmään siirtyminen oli keskeinen osa *Holkerin* hallituksen suurta verouudistusta vuosina 1989—1990. *Arvelan* työryhmän selvityksessä, tammikuu 1992, ehdotetaan tämän järjestelmän säilyttämistä osana uutta pääomatulojen verouudistusta. Kannianen teos pyrkii olemaan yleistajuinen esitys yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä. Kansantajuiseen esitystapaan viittaa myös *Pentti Vartia* teoksen esipuheessa. Teoksessa on sekä teoreettista katsausta ja arviointia että empiirisiä laskelmia ja institutionaalista kuvausta.

Luvussa 2 tarkastellaan optimaalisen pääomatulojen verotuksen teoriaa ja ongelmia erityisesti riskin näkökulmasta. Lisäksi luvussa pohditaan yleensä voittojen verotusta. Riskin tuominen mukaan tarkasteluun tuntuu oudolta, koska teoksen muissa osissa asiaan ei tästä näkökulmasta enää palata. Teoksessa ei arvioida yhtiöveron hyvitysjärjestelmän vaikutusta riskinottoon. Jatkotarkastelut perustuvat varmuuden malliin. Tässä luvussa olisi voinut esittää myöhemmin tarvittavat peruskaavat verotuksen vaikutuksesta eri rahoitusmuotojen kustannuksiin sekä yleensä verotuksen neutraalisuustulokset ja Miller-tasapainon käsitteen. Nyt näitä asioita on sirotettu muihin lukuihin ja osin varsin vaikeaselkoisesti, jolloin tavoitteeksi asetettu kansantajuisuus ei toteudu.

Luvussa 3 johdetaan pääomatulojen kokonaisveroasteet ja luvussa 4 tarkastellaan yritys- ja henkilöverotuksen integrointia. Luvussa 4 on jo esillä alustavia arvioita yhtiöveron hyvitysjärjestelmän (=YH) vaikutuksesta jaetun voiton veroasteeseen. Tässä yhteydessä olisi ollut tarpeen kertoa YH:n soveltamisesta muissa maissa. Myöhemmin esitetään pari hajakomenttia asiasta.

Luku 5 lienee teoksen tärkein luku, koska siinä esitetään keskeisimmät empiiriset laskelmat jaetun voiton veroasteen muutoksesta entisen järjestelmän ja YH:n välillä. Myös Voipio arvioi vain tätä lukua. Luvun alussa (jakso 5.1) on asiavirhe, kun todetaan, että raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten käyttöomaisuuteen kuuluvista osakkeista saadut osingot olisivat verovapaita. Oikea ilmaisu on, että käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden osingot olivat verovapaita. Käyttöomaisuus sisältää yleensä rahoitus-, vaihto- ja mahdollisesti sijoitusomaisuuden ja näihin sisältyvien osakkeiden osinkotulot olivat nimenomaan verollisia.

Luvun 5 kuviot ovat mielenkiintoisia ja antavat Suomen yritysten osingoista hyvää perustietoa. Tässä luvussa, kuten yleensäkin koko teoksessa, on useita painovirheitä, myös kaa-voissa, mikä häiritsee lukemista. Sivulla 42 todetaan, että yhtiöveron hyvitysjärjestelmää sovelletaan laajalti Euroopassa, mutta ei Pohjoismaissa. Tosiasiassa Suomen lisäksi myös Norja ja Tanska ovat omaksuneet tämän järjestelmän. Olisi ollut paikallaan todeta, että USA ja Japani eivät YH:tä käytä.

Luvussa 5 päädytään siihen tulokseen, että jaetun voiton veroaste kasvaa jonkin verran siirryttäessä aiemmasta osinkovähennyjärjestelmästä YH-järjestelmään. Tämä tulos saadaan, kun tarkastellaan erilaisen veroasteen omaavia sijoittajia eli tavallaan keskimääräistä edustavaa sijoittajaa. Voipio kiistää osin saadun tuloksen ja osin vain suuruusluokan. Näiden järjestelmien vertailu on varsin tulkinnanvarainen asia. Aiempi järjestelmä oli niin mo-

nisäikeinen (osinkovähennys, omaisuustulovähennys jne.), että täysin luotettavaa vertailua ei voida tehdä. Tulosten tulkinnalle jää sijaa. Jos vertaillaan korkeimman henkilöveroasteen marginaalisijoittajaa, tulos on päinvastainen kuin Kanniaisella. Jos sijoittajan marginaaliveroaste on 60 prosenttia, niin taulukon 3 (s. 37) mukaan jaetun voiton kokonaisveroaste oli entisessä järjestelmässä 64 prosenttia olettaen, että osinkovähennys on 100 prosenttia. Jos ko. vähennys on 60 prosenttia, niin kokonaisveroaste on 66 prosenttia. YH-järjestelmässä marginaalisijoittajan kokonaisveroaste jaetulle voitolle on 59 prosenttia eli 39 prosenttia + 20 prosenttia. Tällöin siis jaetun voiton kokonaisveroaste olisi hieman laskenut. Oikea johtopäätös lienee se, että jaetun voiton veroasteessa ei tapahtunut olennaista muutosta. Jos tämä tulos hyväksytään, muuttuvat eräät Kanniaisen johtopäätökset luvussa 8, jossa arvioidaan YH:n omaksumisen vaikutuksia.

Luvussa 6 esitetään verotus YH:n vallitessa yksinkertaisin esimerkein sekä erilaiset käsitteet (täydennysvero, veroylijäämä, vähimmäisvero jne.). Tämä asia olisi tullut käsitellä heti kirjan alkupuolella eikä keskellä teosta. Tässä luvussa olisi voinut myös tarkastella YH:n toteutusta käytännössä eli veroilmoituksen laatimisen kannalta. Näitä asioita ei teoksessa nyt käsitellä lainkaan. Tässä luvussa aloitetaan myös YH:n vaikutusten analyysi, mikä jatkuu luvussa 8. Väliin jäävässä luvussa 7 kuvataan suuren verouudistuksen muita piirteitä.

Luku 6 on kaikkiaan teoksen selkein osa ja täyttää hyvin kansantajuisuuden tavoitteen. Luku 7 on liian niukka (vain 1 sivu). Sen olisi voinut liittää luvun 5 alkuosan yhteyteen ja laatia kirjan alkupuolelle selkeä yleisesitys YH:stä ja muista relevanteista verotuksen muutoksista. Vaikutusanalyysi laskelmineen olisi teoksen lopussa. Lukuja rakennetta ja sijoittamista toisiinsa nähden ei voida pitää täysin onnistuneena.

Luvussa 8 analysoidaan YH:n vaikutuksia mm. rahoitusrakenteeseen, osingonjakoon, pörssikursseihin, investointeihin ja pääoman-

liikkeisiin. Luku on paikoin varsin vaikeaselkoinen eikä varmaankaan avaudu täysin lukijalle, joka ei tunne alan kirjallisuutta. Kanniaisen tulokset erilaisista vaikutuksista ovat ehdollisia luvun 5 johtopäätökselle, että jaetun voiton kokonaisveroaste nousisi YH:hon siirryttäessä. Kaikki keskeiset tulokset luvussa 8 muuttuvat, jos tämä tulos ei ole voimassa. Esimerkiksi pörssikurskien arvioidaan laskeneen noin 6—20 prosenttia YH:n johdosta. Jos hyväksytään edellä esitetty vaihtoehtoinen tulos, jonka mukaan marginaalisijoittajan jaetun voiton kokonaisveroaste laski hieman, pörssikurssit olisivat siis hieman kohonneet YH:n ansiosta.

Jaksossa tarkastellaan YH:n vaikutusta myös yritysten investointeihin. Tältä osin Kanniaisen onkin varovainen, kun hän ei esitä mitään selkeää johtopäätöstä. Kaiken kaikkiaan vaikutusten tarkastelu olisi saanut olla hieman ehdollisempaa kuin nyt esitetty, koska tulokset ovat varsin epävarmoja. Luvussa viitataan aivan oikein siihen, että korkotulojen 10 prosentin lähdeveroon siirtyminen oli ainakin eräiltä osin suurempi muutos kuin YH:n omaksuminen, mm. rahoitusrakenteen kannalta.

Kokonaisuudessaan Vesa Kanniaisen laatima kirja on hyvä yleisesitys yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä. Alan harrastajille se on tärkeä lähde, jossa tarkastellaan monia aihepiirin kysymyksiä. Tämäntapaisia esityksiä ekonomistien olisi aiheellista kirjoittaa enemmänkin.

Teokselle asetettu tavoite kansantajuisuudesta ei onnistu lähimainkaan. Vain paikoitellen teos täyttää tämän vaatimuksen. Monilta osin kirja on vaikealukuinen, jopa asiaa harrastaneelle. Loppuosassa on esitetty liikaa erilaisia teoreettisia tuloksia, jotka eivät ole yleisesti tunnettuja. Kansantajuuden esityksen laatiminen jää vielä odottamaan tekijäänsä. Tältä osin lukija voi kuitenkin turvautua Verotus-lehden uusiin artikkeleihin YH:stä vuosilta 1988—1991. Nämä artikkelit ovat pääosin juristien kirjoittamia.

Heikki Koskenkylä